

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ในนาข้าวของเกษตรกรตำบลท่าลาดขาว อำเภอโคกชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจจำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ความรู้เกี่ยวกับหอยเชอรี่ของเกษตรกร (3) การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ในนาข้าวของเกษตรกร (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ในนาข้าวของเกษตรกร

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลท่าลาดขาวและขึ้นทะเบียนการปลูกข้าว ปี 2554/2555 กับสำนักงานเกษตรอำเภอโคกชัย จังหวัดนครราชสีมา) มีประชากร จำนวน 394 ราย

กำหนดขนาดของกลุ่มอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane 1973) ขอมให้มีความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 200 ราย สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยแยกเป็นรายหมู่บ้าน คำนวณจำนวนตัวอย่างออกเป็นรายหมู่บ้านใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนและทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling)

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1.3.1 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.79 ปี มากกว่าสองในสาม จบชั้นประถมศึกษา มีประสบการณ์ทำนาเฉลี่ย 28.61 ปี ส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.52 คน แรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 2.02 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 20.20 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 17.94 ไร่ มีพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 12.98 ไร่ มีรายได้จากการทำนาเฉลี่ย 133,000 บาท ใช้เงินลงทุนเฉลี่ย 40,800 บาท มากกว่าครึ่งกู้เงินเพื่อสำหรับทำนา แหล่งเงินกู้ที่สำคัญ คือ ธ.ก.ส.และสหกรณ์การเกษตร การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนเกษตรกรและร้านจำหน่ายเคมีเกษตร ตามลำดับ และเกษตรกรมากกว่าครึ่งได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและโทรทัศน์ ตามลำดับ

1.3.2 ความรู้เกี่ยวกับหอยเชอรี่ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความรู้เรื่องหอยเชอรี่อยู่ในระดับมาก ซึ่งคำถามที่เกษตรกรตอบถูกมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ หอยเชอรี่มีลักษณะคล้ายหอยโข่งของไทยแต่เปลือกจะบางและมีร่องเปลือกถี่มากกว่า, การเก็บหอยเชอรี่เป็นวิธีที่ง่าย ประหยัดและปลอดภัย , หอยเชอรี่เพศผู้มีขนาดเล็กกว่าเพศเมีย , การปักไม้ท่อนแปลงนาช่วยล่อให้หอยมาไข่และเก็บทำลาย, หอยเชอรี่ชอบกินพืชน้ำที่อ่อนนุ่มและซากสัตว์ที่เน่าเปื่อยอยู่ในน้ำเกือบทุกชนิด ตามลำดับ ส่วนคำถามที่เกษตรกรตอบถูกน้อยที่สุด 5 อันดับแรกคือ สารเคมีที่ทางราชการห้ามใช้ คือสารเอนโดซัลเฟน , เปลือกหอยเชอรี่สามารถผสมในคั้ริมกันแดดและอิฐบดลือกก่อสร้างได้, หอยเชอรี่ถูกนำเข้ามาในไทยเพื่อเลี้ยงในตู้ปลาสวยงามและส่งออกด้านอาหาร, และสารเคมีที่ทางราชการแนะนำให้ใช้ คือ สารนิโคลซาไมด์ เมทลดีไฮด์และคอปเปอร์ซัลเฟต

1.3.3 การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมากกว่าสองในสาม ทำนา 2 ครั้งต่อปี ส่วนใหญ่ ประสบปัญหาเรื่องหอยเชอรี่โดยเฉพาะต้นข้าวระยะข้าวกล้า (อายุ 5 -20 วัน) ได้รับความเสียหายมากที่สุด ด้านการป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ในนาข้าวของเกษตรกรสรุปดังนี้

1) **การป้องกันกำจัดโดยวิธีกล** พบว่า เกษตรกรเกินครึ่งหนึ่งที่เก็บตัวและไข่หอยเชอรี่ทิ้งโดยมากกว่าหนึ่งในสามเก็บทิ้งโดยไม่นำไปใช้ประโยชน์ เกษตรกรมากกว่าหนึ่งในสามที่ใช้ใบพืชมียางคล้ายน้ำมันเป็นเหยื่อล่อหอยเชอรี่ไปพืชที่นิยมใช้ คือ ใบมะละกอ และใช้วิธีควบคุมระดับน้ำในแปลงนา 5 -10 ซม.เพื่อลดการระบาดของหอยเชอรี่ เกษตรกรเพียงส่วนน้อยใช้ตาข่ายและเฟือกกันทางน้ำไหลเฉพาะจุดใหญ่ๆบางจุดเท่านั้น และใช้ไม้หลักปักในแปลงนาเฉพาะจุดทางน้ำไหลเป็นบางจุดเพื่อล่อให้หอยเชอรี่มาวางไข่และเก็บทิ้ง ตามลำดับ

2) การป้องกันกำจัดโดยชีววิธี พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งอาศัยศัตรูธรรมชาติ ช่วยกำจัดหอยเชอรี่ โดยเกษตรกรอาศัยนกในธรรมชาติ เช่น นกปากห่างและนกกระยาง เป็นต้น มีเพียงส่วนน้อย ที่อาศัยฝูงเป็ดช่วยกำจัดหอยเชอรี่

3) การป้องกันกำจัดโดยพืชสมุนไพร พบว่า เกษตรกรมากกว่าสองในสาม โดยเกษตรกรทั้งหมดที่ใช้สมุนไพรนิยมใช้กากเมล็ดชา มีเพียงส่วนน้อยที่ใช้สมุนไพรในท้องถิ่น ช่วยกำจัดหอยเชอรี่ สมุนไพรในท้องถิ่นที่นิยมใช้ คือ ผักถั่ว

4) การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่โดยใช้สารเคมี พบว่า เกษตรกรส่วนน้อย ใช้สารเคมี โดยที่ระดับน้ำลึกไม่เกิน 10 เซนติเมตร พบว่า เกษตรกรใช้สารเคมี โดย ร้อยละ 16.00 ใช้สารเมทลดีไฮด์ (เหยื่อล่อ) มีเพียงส่วนน้อยที่ใช้สารอะบาเม็กติน 1.8 % w/e EC (สารฆ่าแมลง) และที่ระดับน้ำลึกมากกว่า 10 เซนติเมตร พบว่า เกษตรกรใช้สารเคมี โดยเกษตรกรทั้งหมดที่ใช้สารเคมี ในระดับน้ำลึกจะใช้ สารอะบาเม็กติน 1.8% w/e EC (สารฆ่าแมลง)

5) การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่โดยใช้วิธีผสมผสาน พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งใช้วิธีผสมผสาน โดยใช้ชีววิธีร่วมกับสมุนไพร รองลงมาใช้ทั้งวิธีกล ร่วมกับสารเคมี มีเพียงส่วนน้อยใช้ชีววิธีร่วมกับวิธีกล

1.3.4 ปัญหาในการป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาการควบคุมระดับน้ำเนื่องจากไม่สะดวก ยุ่งยาก ,การเก็บตัวและไข่หอยเชอรี่สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรแปลงข้างเคียงไม่เก็บ และมีแรงงานน้อยไม่เพียงพอ การใช้สมุนไพรท้องถิ่นเนื่องจากไม่มั่นใจว่าสมุนไพรในท้องถิ่นจะช่วยควบคุมหอยเชอรี่ได้และการใช้สมุนไพรมีความยุ่งยากเนื่องจากต้องใช้ในปริมาณมาก, การใช้วิธีผสมผสาน สาเหตุเนื่องจากไม่สะดวก ยุ่งยาก ,มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องใช้ไม้หลักปักในแปลงนาเพื่อล่อให้หอยเชอรี่มาไข่และเก็บไปทิ้ง และการใช้ตาข่ายและฝือกกันทางน้ำไหลเข้าแปลง สาเหตุเนื่องจากขาดแรงงานและยุ่งยากไม่สะดวก ,การอาศัยศัตรูธรรมชาติ ได้แก่ นกปากห่าง และฝูงเป็ด เนื่องจากไม่มีหรือมีศัตรูธรรมชาติไม่เพียงพอ

1.3.5 ข้อเสนอแนะจากเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมากกว่าหนึ่งในสามเสนอแนะให้ ภาครัฐและส่งเสริมให้เกษตรกรเก็บหอยเชอรี่ในแปลงนาของตนเองให้มากขึ้น โดยให้หน่วยงานรับซื้อหอยเชอรี่จากเกษตรกร รองลงมา อยากให้ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหอยเชอรี่มาทำปุ๋ยหมักหรือใช้ประโยชน์มากขึ้น อยากให้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงเป็ดไข่ คราวเรือนละ 10-20 ตัวเพื่อช่วยกำจัดหอยเชอรี่ และมีเพียงส่วนน้อย อยากให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรในท้องถิ่นที่สามารถกำจัดหอยเชอรี่ได้ผลดี เพื่อประหยัดต้นทุนและไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ในนาข้าวของเกษตรกรตำบลท่าลาดขาว อำเภอลำลูกขัน จังหวัดน่าน มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

2.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ส่วนใหญ่เกษตรกรได้รับข่าวสารจากสื่อบุคคล คือ เพื่อนเกษตรกรและร้านจำหน่ายเคมีเกษตร เป็นหลัก อาจจะเนื่องมาจากการที่ พื้นที่ส่วนใหญ่ ในตำบลท่าลาดขาว เป็นพื้นที่ปลูกข้าวทำให้เกษตรกร ประสบปัญหาในการทำนาเหมือนกัน เกษตรกรมีการเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และอาจ จะเนื่องมาจาก เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมขอคำแนะนำเรื่องสารเคมี ทางเกษตร จากร้านจำหน่ายสารเคมีและซื้อสารเคมีมาทดลองใช้เองตาม คำแนะนำ ของเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน

2.2 ความรู้เกี่ยวกับหอยเชอรี่ พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งมีความรู้เกี่ยวกับหอยเชอรี่มากเมื่อนำมาเทียบกับประสบการณ์ทำนาที่เฉลี่ย 28.61 ปี และเกือบหนึ่งในสองประสบปัญหาเรื่องหอยเชอรี่ในนาข้าวมากกว่า 9 ปี จึงทำให้เกษตรกร ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับหอยเชอรี่มาก

2.3 การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ในนาข้าวของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ทำนา 2 ครั้งต่อปี คือ นาปีและนาปรัง สาเหตุเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ในตำบลท่าลาดขาวมีลักษณะเป็นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญหลายสาย ได้แก่ บึงพระ ห้วยตะขบ และลำสาละยไหลผ่านทางตอนเหนือ คลองข่อยและห้วยมันแตไหลผ่านตอนกลาง และห้วยอรุณไหลผ่านตอนใต้ของพื้นที่ และมีระบบน้ำชลประทาน จากเขื่อนลำพระเพลิง เขื่อนมูลบน และเขื่อนลำแชะ(สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้น้ำ กรมพัฒนาที่ดิน 2551 :13-14) กระจายในพื้นที่เกือบทั้งตำบลจึงทำให้ตำบลท่าลาดขาวมีพื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การปลูกข้าว ส่งผลให้ เกษตรกรส่วนใหญ่ ประสบปัญหาเรื่องการระบาดของหอยเชอรี่ตั้งแต่ระยะข้าวกล้าจนถึงระยะข้าวตั้งท้อง โดยเฉพาะต้นข้าวระยะข้าวกล้า (อายุ 5 - 20 วัน) ที่ได้รับความเสียหายมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ อาณูช ศิริรัฐนิคม และ สุธาสกร สิงห์ทอง (2551 :27), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ม.ป.ป :2), สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 จังหวัดระยอง (2553 :2) ,สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด (2554:2) ที่รายงาน ว่า หอยเชอรี่กินพืชที่มีลักษณะนุ่มได้เกือบทุกชนิด เช่น สาหร่าย ผักบุ้ง ผักกระเฉด แหน ต้นกล้าข้าว ชากพืชและซากสัตว์ที่เน่าเปื่อยในน้ำ โดยเฉพาะต้นข้าวในระยะกล้า และที่ปักดำใหม่ๆจนถึงระยะแตกกอ หอยเชอรี่จะชอบกินต้นข้าวในระยะกล้าที่มีอายุประมาณ 10 วันมากที่สุดโดยเฉลี่ยวันละประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัวหอยและสามารถกินได้ตลอด 24 ชั่วโมง

2.4 การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่โดยวิธีกล พบว่า เกษตรกร เพียงครั้งหนึ่งที่เก็บตัวและไข่หอยเชอรี่ทันทีที่พบสาเหตุเนื่องมาจาก หอยเชอรี่ขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว เกษตรกร มีแรงงานมีน้อย ไม่เพียงพอ และแปลงนาข้างเคียงไม่เก็บ โดยผู้ที่เก็บส่วนใหญ่เก็บทิ้งโดยไม่ใช้ประโยชน์ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่นำมาทำปุ๋ยน้ำหมักหอยเชอรี่และเป็นอาหารเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เปิด ไข่ฟักที่มีน้ำยางสีขาวคล้ายน้ำมันที่นิยมนำมาใช้ คือใบมะละกอ สาเหตุเนื่องมาจาก ใบมะละกอเป็นพืชที่หาได้ง่ายในชุมชนเพราะส่วนใหญ่จะปลูกไว้หลังบ้าน เกษตรกรส่วนน้อยที่ใช้ตาข่ายและผูกกั้นทางน้ำไหลเข้าแปลงนาเป็นบางจุด และใช้ไม้หลักปักเฉพาะจุดทางน้ำไหลเป็นบางจุดเพื่อล่อให้หอยเชอรี่มาวางไข่และเก็บทิ้งและควบคุมระดับน้ำในแปลงนา สาเหตุเนื่องมาจาก สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง ทำให้ยากต่อการควบคุมและไม่สะดวก

2.5 การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่โดยชีววิธี พบว่า เกษตรกรน้อยกว่า ครึ่งอาศัยศัตรูธรรมชาติ เช่น ผีเสื้อเปิด นกกระยางและนกปากห่าง สาเหตุเนื่องมาจากศัตรูธรรมชาติของหอยเชอรี่ยังมีน้อยไม่เพียงพอต่อการควบคุมหอยเชอรี่ในพื้นที่ทั่วตำบลท่าลาดขาว และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่นิยมเลี้ยงเปิด อาจจะเนื่องจากไม่มีเวลา ไม่สะดวกและยุ่งยากจึงทำให้ส่วนใหญ่อาศัยเปิดไล่ทุ่งที่มาจากที่อื่นเท่านั้น

2.6 การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่โดยพืชสมุนไพร พบว่า เกษตรกรมากกว่าสองในสามใช้พืชสมุนไพร คือ กากเมล็ดชาช่วยกำจัดหอยเชอรี่ในนาข้าว สาเหตุเนื่องมาจากหาซื้อง่าย สะดวกในการใช้และไม่เป็นอันตรายต่อเกษตรกรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ ชมพูนุท จรรยาเพศ และคณะ (2553:19) กากเมล็ดชามีสาร triterpenoidsaponin มีอยู่ประมาณ 10-13 % มีความเป็นพิษรุนแรงเฉพาะสัตว์เลือดเย็นหรือสัตว์ชั้นต่ำ เช่น ปลา กุ้งและหอยเท่านั้น โดยสาร saponin ทำให้เกิดอาการคัน กระตุกอย่างแรง กล้ามเนื้อจะอ่อนเพลียและเป็นอัมพาต นอกจากนี้ยังมีผลต่อศูนย์ประสาทที่ควบคุมการหายใจทำให้เกิดการสลายตัวของเมล็ดเลือดแดงอีกด้วย แต่ในสัตว์ชั้นสูงหรือสัตว์เลือดอุ่น เช่น คนและสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม saponin จะทำให้เกิดอาการระคายเคืองต่อเยื่อจมูก ทำให้น้ำมูกไหล จามและมึนงง พิษของเมล็ดชาสลายตัวได้ง่ายและไม่สะสมในร่างกายของคน ความเป็นพิษต่อปลาจะหมดไปเร็วภายหลังการใช้สารละลายเมล็ดชาในนา 7-14 วัน ส่วน สารสกัดจากพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นยังมีการนำมา ใช้น้อย เช่น ฝักคูณ เป็นต้น สาเหตุเนื่องมาจากมีข้อจำกัดในการใช้คือต้องใช้กับ พื้นที่ที่มีน้ำน้อยและต้องใช้พืชสมุนไพรในปริมาณมาก ประกอบกับในพื้นที่ตำบลท่าลาดขาวยังมีพืชสมุนไพรคือฝักคูณน้อย ไม่เพียงพอการใช้เนื่องจากเกษตรกรทำนาตลอดทั้งปี และหอยเชอรี่สามารถขยายพันธุ์และเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

2.7 การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่โดยสารเคมี พบว่า ยังมีเกษตรกรบางส่วนที่ใช้สารเคมีประเภทสารฆ่าแมลง คือ อะบาเม็กติน ซึ่งเป็นสารเคมีที่ทางราชการไม่ได้แนะนำให้ใช้กำจัดหอย

เซอร์เพราะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังมีเกษตรกรบางส่วนใช้สารอะบา แม็กดินอยู่ อาจจะเนื่องมาจากสารอะบาแม็กดินใช้ในปริมาณน้อยและเห็นผลเร็วเป็นที่พอใจแก่เกษตรกรผู้ใช้

ปัญหาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหามากในเรื่องการเก็บตัวและไขหอยเซอร์ เนื่องจากมีแรงงานไม่เพียงพอ หอยเซอร์สามารถขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็วและเกษตรกร แปลงข้างเคียงไม่เก็บ มีปัญหาปานกลางเรื่อง การอาศัยศัตรูธรรมชาติ เช่น เป็ด นกปากห่าง นกกระยาง เป็นต้น การใช้พืชสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ผักกูด เป็นต้นสาเหตุของปัญหาเนื่องจากในพื้นที่ไม่มีหรือมีศัตรูธรรมชาติน้อย การใช้พืชสมุนไพรค่อนข้างยุ่งยากเพราะต้องใช้ในปริมาณมาก และเห็นผลช้า ตามลำดับ ปัญหาการเลือกใช้สารเคมีและการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดหอยเซอร์ สาเหตุเนื่องจาก ขาดความรู้ และปัญหาด้านการใช้ประโยชน์จากหอยเซอร์ สาเหตุเนื่องจาก ขาดแรงงาน และไม่สะดวกยุ่งยากตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการป้องกันกำจัดหอยเซอร์ในนาข้าวของเกษตรกรตำบลท่าลาดขาว อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1.1 จากการวิจัยพบว่า มีเกษตรกรเกินครึ่งเล็กน้อยที่ใช้ที่เก็บตัวและไขหอยเซอร์ไปทำลายและนำมาใช้ประโยชน์เพียงเล็กน้อย ดังนั้น ควรมีการณรงค์ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรช่วยกันเก็บตัวและไขหอยเซอร์มาใช้ประโยชน์โดยเฉพาะการนำมาทำปุ๋ยน้ำหมักหอยเซอร์ เพราะนอกจากจะลดปัญหาหอยเซอร์ในนาข้าวแล้วยังสามารถนำปุ๋ยหมักหอยเซอร์ไปฉีดพ่นให้ต้นข้าวแข็งแรงช่วยลดต้นทุน และปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรูข้าวอีกทางหนึ่ง

2.1.2 จากการวิจัยพบว่า ยังมีการใช้สารเคมีผิดประเภท ดังนั้น ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสารเคมีที่ใช้ในการกำจัดหอยเซอร์ที่ถูกต้องเพราะยังมีเกษตรกรบางส่วนที่ใช้สารเคมีผิดประเภท คือ ยาฆ่าแมลง (อะบาแม็กดิน) มาช่วยกำจัดหอยเซอร์อาจจะเนื่องมาจากเกษตรกรยังขาดความรู้ที่ถูกต้องในการใช้สารเคมีกำจัดหอยเซอร์ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับเกษตรกร ต้องให้ความรู้ด้านสารเคมีในการกำจัดหอยเซอร์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของเกษตรกรในการเลือกใช้วิธีการป้องกันกำจัดหอยเซอร์ในนาข้าว เพื่อให้ทราบถึงเหตุผลและความต้องการของเกษตรกรส่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรต่อไป